

Silva Čušin, igralka ljubljanske Drame

Tekst: **Ivan Puc** Foto: **Rok Lesjak, Primož Lavre, Peter Uhan, RTV SLO**
ivan.puc@revija-reporter.si

Angela Vode
je bila močnejša
od življenja. Sama
si ga je morala vzeti.

Silva Čušin je avgusta in septembra lani v novem filmu Maje Weiss odigrala vlogo Angele Vode. Z dobitnico Borštnikovega prstana smo se pogovarjali o njenih pripravah in snemanju te zahtevne vloge. »Ko ti režiser opiše vlogo, za katero takoj vidiš, da je dobra in zajema lik ženske v daljšem življenjskem razponu, umeščnem v določen zgodovinski prostor, ne preiščuješ veliko,« pripoveduje dramska in filmska igralka Silva Čušin.

biografija

Silva Čušin je bila rojena leta 1957 v Ljubljani. Leta 1980 je za vlogo Evice v Strniševih Žabah (AGRFT) prejela študentsko Prešernovo nagrado in Boršnikovo nagrado za mladega igralca. Med mnogimi gledališkimi priznanji omenimo nagrado Prešernovega sklada (1988) za vloge Hane v Grumovem Dogodku v mestu Gogi, Tantalila v Zajčevi Kalevali in Ismene v Smoletovi Antigoni (Ljubljanska Drama) ter Boršnikov prstan (2007) za igralski opus. Istega leta je prejela tudi vesno za najboljšo žensko vlogo na filmskem festivalu v Portorožu, takrat za Doro v filmu Metoda Pevca Estrellita – Pesem za domov. Za to vlogo je dobila tudi posebno priznanje strokovne žirije na mednarodnem festivalu v Mannheimu. Igrala je tudi v filmih Predmestje, Slepa pega in televizijskem filmu Hit poletja. Od leta 1985 je članica osrednjega narodnega dramskega gledališča.

zame knjiga *Skriti spomin*. Da bi razumela srž te ženske, sem knjigo dvakrat pazljivo prebrala, nekatere odlomke, ki so se mi zdeli bistveni, pa celo večkrat.

■ **Film *Angela Vode, skriti spomin* ste si najbrž že ogledali?**

Ne. Ogledala sem si le eno od verzij, ki sem snemala pripoved oziroma »off glas«.

■ **Za glavno igralko vas je izbrala režiserka ...**

Režiserka, seveda. Igralec in režiser sta tako močno povezana, da ne more biti drugače.

■ **Vas je bilo treba prepričevati?**

Ne, nikakor. Če dobiš takšno vlogo, ni treba kaj dosti prepričevanja.

■ **Kaj ste vedeli o Angeli Vode?**

Skoraj nič. Do mene sta prišli Maja Weiss in Alenka Puhar. Maja mi je prinesla knjigo *Skriti spomin* in dejala, naj jo preberem. Ko ti režiser opiše vlogo, za katero takoj vidiš, da je dobra in zajema lik ženske v daljšem življenjskem razponu, umeščenem v določen zgodovinski prostor, ne premišljuješ veliko.

■ **Kako ste se našli v tej osebi?**

Vsak igralec se po svoje »najde« v vlogi. Stvar je treba prijati z vseh koncev in tako spoznati značaj osebe, njene vzgibe, in se vanjo vživeti. Seveda v komunikaciji z režiserjem. Z Majo Weiss sva delali prvič in se povsem ujeli. Alenka Puhar mi je pojasnila zgodovinsko ozadje tistega časa, temeljna literatura pa je bila

■ **Na čem ste gradili vlogo?**

Zanimalo me je zlasti, zakaj se je odločila napisati spomine in jih skriti, da bi nekoč le prišli na dan. Da se je lotila takšnega skrivnega pisanja, je morala zelo globoko občutiti krivice, ki so se ji dogajale. Zame kot igralko je bilo to najpomembnejše. Spomini Vodetove zajemajo precej daljše obdobje, scenarij pa se osredotoča na čas, ki najbolj pokaže, za kaj se je borila vse življenje in kaj je pretrpela. To me je najbolj vznemirilo. Posvetila sem se občutkom, ki si jih mora prisvojiti igralec, da prikaže živo osebo in tako seže najgloblje, kot je le mogoče.

■ **Film je posnet na avtentičnih lokacijah. Vam je bilo to v pomoč pri filmski igri?**

Ne vidim kaj dosti razlike med gledališko in filmsko igro. Igralec mora opraviti svoje delo ne glede na to, ali snema v pravih zaporih ali pa bi ga na odru strpali v papirnato škatlo, ki naj bi bila nekakšna celica na Beethovnovi. Ne kot človek in ne kot igralec v teh zaporih ne moreš ostati ravnodušen. Seveda se lahko preprosto zapreš v celico in podoživljaš občutke mnogih zapornikov. Za to sploh ni treba, da si igralec. A igra je

vendarle nekaj drugega. Take stvari moraš pustiti ob strani. Pomembno je bilo uprizoriti občutja in čustva Angele Vode, ji dobesedno zlesti pod kožo.

■ **Akterke filma ste ženske, poleg režiserke Maje Weiss, ki je bila tudi scenaristka, sta kot soscenaristki podpisani še Alenka Puhar in Ana Lasić. Vaši režiserji so bili moški – tudi v gledališču.**

Da, razen Mateje Kolečnik. Žensk med režiserji skoraj ni, tudi filme snema le Weissova. Razlik med moškimi in ženskimi režiserji ne vidim in jih tudi ne maram iskati. Režiserji se ločijo le na dobre in slabe. Režiranje velja za izrazito moški poklic.

■ **V enem od pogovorov ste dejali, da imate radi režiserja, ki bedi nad vami. Kako vas je vodila Weissova? Je drezala in vas?**

Z nekom se lahko hitro ujameš in ni treba prav veliko besed. Zelo veliko sva se pogovarjali, kar je nujno za vsako vlogo, prav tako drežanje in medsebojno provociranje. Bolj ko se režiser in igralec ujmeta, večja napetost je med njima. Prideta lahko do točke, ko so besede odveč, saj je že vse domenjeno. Zadošča pravi občutek, kaj

Pitija, Apolonova prerokinja v Delfih, v Ajshilovi dramski trilogiji Oresteja.

Anna v igri Davida Mameta *Bostonska naveza*.

Helena Alvingova v drami Henrika Ibsna *Strahovi*.

V filmu *Angela Vode, skriti spomin*.

bi rad od vloge oziroma prizora, dovolj je vklopiti kamero, vodijo pa te nevidne niti ... Za vsako vlogo sta sicer potrebna dva meseca intenzivnega dela. Delali sva tudi pri scenariju in se že pol leta pred snemanjem pogovarjali o občutkih, ki naj bi jih prenesla na film. Nič ne gre hitro.

■ **Koliko vas je morala režiserka voditi med snemanjem?**

Ovisno od prizora. Če so stvari dobro dodelane, kot pravimo, v globino, je na snemanju treba poiskati le še pravi občutek in kajpada, če imaš soigralca, najti ustrezno komunikacijo.

■ **Ne prepuščate se improvizaciji?**

Ne, dovolj jo je že, ko se pojaviš na snemanju. Tam si le enkrat, saj na kraju snemanja ne vadiš. Snemanje je improvizacija že samo po sebi.

■ **Igrali ste glavno vlogo v *Estrelliti* režiserja Metoda Pevca. Je kakšna podobnost z vlogo Angele Vode?**

Podobnost? Gotovo v njuni senzibilnosti čutenja in v velikem človeškem karakterju. V tej smeri nisem razmišljala.

■ **Jaz pa sem ... Ali res?**

■ **V *Estrelliti* glavna junakinja Dora po tridesetih letih odkrije, da je bil njeno življenje laž. Tudi Angela se spoprijema z utvarami v svojem aktivizmu.** To drži.

■ **Njeno zasebno življenje je povsem podrejeno politiki.**

V svojih spominih pravzaprav sploh ne govori o zasebnem življenju. Da bi se ji lažje približala, sem skrbno iskala vsaj kak stavek o njem. A vendarle, skozi vso pripoved veje povsem prepoznaven duh. Njena zasebnost so bili ideali, ki jim je sledila in se jim povsem prepustila.

■ **Kaj si mislite o njenem razvoju? Navsezadnje film prikazuje četrto stoletje.**

Njeni ideali se ne spreminjajo, zato se tudi ona ne spreminja kaj dosti. Ves čas je živela za resnico in pravico.

■ **Film se sklene s prizorom, v katerem sklonjena nad pisalno mizo piše o tem, kako pomemben je človek in ne abstraktno**

človeštvo. Je v tem le nekoliko drugačen poudarek?

Že ko sem prvič prebrala knjigo, sem imela občutek, da ji gre za človeka. Tudi v uvodnem prizoru filma, ko nastopi pred delavci, ji gre za človeka in ne za samo ideologijo. Zame je bila to ena glavnih opornih točk pri razbiranju njenega značaja. Samo tako je lahko prenesla vse žrtve, ki ji jih je prineslo življenje.

■ **S poslušanjem klasične glasbe ste našli pot do Dore. Tokrat se nanjo najbrž niste mogli nasloniti?**

Vedno si pomagam z vsem, kar mi pride pod roko. Da bi razumela, kako je biti zaprt, sem si pomagala tudi s poslušanjem glasbe, ki mi jo je predlagala Maja. Prebrala sem sicer nekaj drugih podobnih zgodb, a sem, kot sem že povedala, predvsem v knjigi poiskala najintimnejše človeške trenutke. Spraševala sem se, do kam lahko človeka pripelje zapor, v kakšno trpljenje in blaznost. Kot igralci se mi je to zdelo najbolj pretresljivo in izpovedno najmočnejše.

■ **Spomnim se prvega dne snemanja v celicah na Beethovnovi. Po kosilu ste se umaknili, prebrali snemalno knjigo ter tu in tam zamižali. Se zlahka zberete?**

Znam se odklopiti. Navadila sem si ustvariti svoj čas in prostor. Vseeno je, ali je okoli mene množica ljudi ali pa

“ Z režiserko Majo Weiss sva se že pol leta pred snemanjem pogovarjali o občutkih, ki naj bi jih prenesla na film. Nič ne gre hitro. ”

sem povsem sama. Na snemanju se je treba znati umakniti. To je odvisno od igralca. Nekateri lahko preprosto stopijo pred kamero in naredijo, kar se od njih zahteva, jaz pa se raje umaknem, ostanem v svojem svetu in zadržim občutek, ki ga moram prikazati.

■ **V obrazložitvi ob podelitvi Borštnikovega prstana me je pritegnil poudarek iz razčlenbe vaše igre: razpeta naj bi bila med inteligenco in emocionalno močjo. Se vidite kot igralka, ki išče ali je že našla ravnotežje med razumskim in čustvenim?**

Ne vem, kako najti takšno idealno ravnotežje. Njegovo težišče se premika od vloge do vloge.

■ **Angelo Vode ste odigrali tako, kot da bi to ravnotežje že našli. Lahko bi tudi zblaznela, a ob vseh preizkušnjah gledalci nikoli ne podvomimo, da se ne bo zlomila.**

V knjigi pravi, da je ni zlomila njena notranjost. Saj vidite, kako je končala svoje življenje. Bila je močnejša od življenja. Sama si ga je morala vzeti. Človek, ki toliko doživi in doseže kot ona, mora biti skrajno močan. Zlomljena je bila le fizično.

■ **Ohranila je rahel nasmešek, s katerim izraža naklonjenost, prijateljstvo, samozavest in včasih tudi posmehljivost.**

Pri prebiranju njene izpovedi sem dobila občutek, da v njej ni bilo nikoli jeze ali celo srda. Morda nekoliko pretiravam, toda zdi se mi, da je, ne glede na

Človek, ki toliko doživi in doseže kot ona, mora biti skrajno močan. Zlomljena je bila le fizično.

to, kakšne krivice so se ji dogajale, ostajala nad njimi. Tudi ko ji je bilo najtežje, ni klonila pred tistimi, ki so jo mučili. Razumela sem jo kot izjemno osebnost, ki neskončno verjame – to nam je danes nekoliko tuje – v pravičniško ideologijo. Tako močno, da se ji zdi vse, kar se dogaja okoli nje, manjvredno.

■ **V filmskem prizoru srečanja s sestro po dolgem času v ljubljanskih zaporih še vedno ohranja ta nasmešek. Hoče ostati močna tudi pred objokano sestro?**

Seveda s svojo močjo tolaži sestro, a v tem prizoru je šlo tudi za to, da pokažemo, kako dolgo je že v zaporu in da izgublja stik s stvarnostjo. Ne ve niti, kateri dan je. Sicer pa, kdor je »zunaj« in ima rad nekoga, ki je »notri«, mora bolj trpeti. Raje kot da bi iskala pomoč, je tolažila druge. Ni imela družine, poročena je bila z vizijo pravične družbe. Sama pri sebi si je večkrat priznala, da je na boljšem, ker nima otrok.

■ **Prejšnji konec tedna ste premierno z igrali v Mametovi igri Bostonska naveza, ki naj bi se lotevala ženskega vprašanja. Tudi Vodetovi je šlo za žensko vprašanje.**

S tem se je res veliko ukvarjala. Če bi hoteli zaokrožiti njeno celotno in zanimivo življenjsko zgodbo, bi bila potrebna najmanj tri nadaljevanja. Film se začne v njenih zrelih letih, ko je imela že marsikaj za seboj, objavila veliko člankov in knjig o problemih žensk. To je bilo tedaj še zelo aktualno. Šele v njeni knjigi sem, denimo, zvedela, da se učiteljice takrat niso smele poročati.

■ **Napisala je knjigo Spol in usoda. Na koncu, kar je prikazano v filmu, raje manj feministično govori o značaju in usodi. Premik v njeni življenjski rasti?**

Ta »premik« je naredila po dolgih letih, ko je srečala že veliko ljudi in ugotovila, da je značaj pomembnejši od spola. Ni bistveno, ali si moški ali ženska, temveč kakšen si. Tudi v tem je njena človečnost.

■ **Koliko vlog ta čas igrate?**

Nastopam v predstavah Bog masakra, Bostonska naveza, Oresteja ... Vnovič bomo obudili Ibsenove Strahove. Zdi se mi, da je to kar vse.

■ **Je to običajno?**

Zame kar največkrat.

■ **Je kriza že kaj vplivala na gledališko občinstvo?**

Ne! Še več ga je kot navadno. Glede obiskovalcev ni prav nobene krize.

■ **Kruha in iger torej.**

Mogoče.

■ **Bi lahko začeli varčevati pri kulturi.**

Saj se pri kulturi vedno »špara«. Kaj več bi težko prihranili.

■ **V kakšni družini ste odraščali? Tega nisem nikjer odkril.**

O tem res nisem nikoli govorila. V kakšni družini? Delavski.

■ **Igralstvo vam torej ni bilo položeno v zibko?**

Ne, nobeden od staršev ni bil igralec. Oba sta bila delavca.

■ **Kako so vas odkrili?**

Ne vem, če so me ravno odkrili. Veliko sem brala, opazovala, hodila najprej v dramski krožek Pionirskega doma in nato še v gimnazijski dramski krožek. Že takrat me je pot vodila med igralce. ■